

1. Špeciálne školy

V špeciálnych školách sa zabezpečuje vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorým ich postihnutie nedovoľuje vzdelávať sa v ostatných školách. Vykonáva sa špeciálnymi formami a metódami s možnosťou využitia kompenzačných pomôcok s cieľom začleniť žiakov do pracovného procesu a života v spoločnosti. Postavenie a druhy špeciálnych škôl vymedzuje zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov, ďalej len „školský zákon“. Podľa § 28 ods. 2 tohto zákona špeciálnymi školami sú:

- a) špeciálne základné školy,
- b) špeciálne stredné školy,
- c) praktická škola,
- d) odborné učilišťa.

Skupinu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vymedzuje § 3 ods. 2 školského zákona. Do tejto skupiny patria: žiaci s mentálnym, sluchovým, zrakovým alebo telesným postihnutím, žiaci zdravotne oslabení a chorí, žiaci s narušenou komunikačnou schopnosťou, žiaci s autizmom, žiaci s vývinovými poruchami učenia alebo správania, žiaci s ťažkým mentálnym postihnutím v domovoch sociálnych služieb, žiaci s poruchami psychického alebo sociálneho vývinu a žiaci intelektovo nadaní. Týmto žiakom sa poskytuje vzdelanie zodpovedajúce ich individuálnym schopnostiam špeciálnymi formami a metódami zodpovedajúcimi ich postihnutiu. Nepočujúcim a nevidomým sa zabezpečuje právo na vzdelanie s použitím posunkovej reči alebo Braillovo písma.

1.1. Špeciálne základné školy

Špeciálne základné školy poskytujú žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorí sa z dôvodu zdravotného postihnutia nemôžu vzdelávať v bežných základných školách, výchovu a vzdelávanie spôsobom primeraným ich postihnutiu. Zriaďujú sa spravidla ako školy pre žiakov s jedným druhom zdravotného postihnutia. Vzdelávané v nich sa uskutočňuje diferencovane podľa stupňa postihnutia jednotlivých žiakov.

1.2. Špeciálne stredné školy

Špeciálne stredné školy poskytujú žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorí sa nemôžu vzdelávať v bežných stredných školách výchovu a vzdelávanie spôsobom primeraným ich postihnutiu. Vnútorne sa diferencujú podľa druhu postihnutia žiakov, na ktoré sú zamerané. Podľa § 30 ods. 2 školského zákona sa špeciálne stredné školy členia na tieto druhy:

- a) stredné odborné učilišťa,
- b) gymnáziá,
- c) stredné odborné školy.

1.3. Praktická škola

Praktická škola poskytuje vzdelávanie a prípravu na jednoduché pracovné činnosti žiakom s mentálnym postihnutím, ktorí skončili špeciálnu základnú školu a neboli prijatí do

odborného učilišťa alebo špeciálneho učilišťa, prípadne nezvládli jeho vzdelávací obsah. Praktická škola pripravuje žiakov na život v rodine, na sebaobsluhu a praktické práce v domácnosti a zacvičuje ich na vykonávanie práce tak, aby mohli vykonávať jednoduché pracovné činnosti pod dohľadom. Príprava v praktickej škole trvá jeden rok, dva alebo tri roky. Dokladom o skončení vzdelávania v nej je záverečné vysvedčenie.

1.4. Odborné učilište

Do odborného učilišťa sa prijímajú žiaci s mentálnym postihnutím, ktorí skončili 9. ročník v školách podľa tohto zákona alebo povinnú školskú dochádzku. Odborné učilište poskytuje odbornú prípravu v učebných odboroch s upravenými učebnými plánmi. Žiakov pripravuje na výkon povolání zodpovedajúcich príslušnému učebnému odboru. Príprava v odbornom učilišti trvá jeden až tri roky, ukončuje sa vykonaním záverečnej skúšky. Odborné učilište môže tiež poskytovať prípravu na výkon jednoduchých činností žiakov, ktorí sú schopní samostatne pracovať, ale ktorých pracovné a spoločenské uplatnenie musia usmerňovať iné osoby. V odborných učilištiach a špeciálnych stredných školách sa vykonáva aj ďalšie vzdelávanie postihnutých.

1.5. Typy špeciálnych škôl

Typy špeciálnych škôl, ktoré sa zriaďujú pre žiakov s príslušným druhom zdravotného postihnutia stanovuje vyhláška MŠMŠ SR č. 212/1991 Zb. o špeciálnych školách v znení neskorších predpisov (v znení vyhlášok MŠ SR č. 63/2000 Z.z., č. 364/2003 Z.z. a č. 49/2004 Z.z.), ďalej len „vyhláška o špeciálnych školách“.

Pre žiakov so zmyslovým postihnutím sa zriaďujú tieto školy:

Pre sluchovo postihnutých žiakov základná škola pre sluchovo postihnutých, stredné odborné učilište pre sluchovo postihnutú mládež, gymnázium pre sluchovo postihnutú mládež, stredná odborná škola pre sluchovo postihnutú mládež,

pre žiakov so zrakovým postihnutím základná škola pre slabozrakých, základná škola pre žiakov so zvyškami zraku, základná škola pre nevidiacich, stredné odborné učilište pre zrakovo postihnutú mládež, gymnázium pre zrakovo postihnutú mládež, konzervatórium pre zrakovo postihnutú mládež, stredná odborná ladičská škola pre zrakovo postihnutú mládež.

Pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou sa zriaďuje základná škola pre žiakov s chybami reči a základná škola pre nehovoriacich.

Pre telesne postihnutých žiakov sa zriaďuje základná škola pre telesne postihnutých, stredné odborné učilište pre telesne postihnutú mládež, gymnázium pre telesne postihnutú mládež, stredná odborná škola pre telesne postihnutú mládež. Tieto školy sa zriaďujú tiež pri domove sociálnych služieb pre deti.

Pre žiakov s autizmom sa zriaďuje špeciálna základná škola pre žiakov s autizmom.

Pre žiakov s mentálnym postihnutím sa zriaďuje špeciálna základná škola pre žiakov s mentálnym postihnutím, praktická škola a odborné učilište.

Pre zmyslovo a telesne postihnutých žiakov a pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou, ktorí sú tiež s mentálnym postihnutím sa zriaďujú školy pre mládež s viacerými chybami, a to: špeciálna základná škola pre žiakov s mentálnym postihnutím pre sluchovo postihnutých, praktická škola pre sluchovo postihnutých, odborné učilište pre sluchovo postihnutú mládež, špeciálna základná škola pre žiakov s mentálnym postihnutím pre žiakov so zvyškami zraku, špeciálna základná škola pre žiakov s mentálnym

postihnutím pre nevidiacich, praktická škola pre zrakovo postihnutých, odborné učilište pre zrakovo postihnutú mládež, špeciálna základná škola pre žiakov s mentálnym postihnutím pre nehovoriacich, špeciálna základná škola pre žiakov s mentálnym postihnutím pre telesne postihnutých, praktická škola pre telesne postihnutých, odborné učilište pre telesne postihnutú mládež.

Pre chorých alebo zdravotne oslabených žiakov sa zriaďuje základná škola pri nemocnici, základná škola pri detskej liečebni, základná škola pri detskej kúpeľnej liečebni, základná škola pri detskej ozdravovni, prípadne pri iných zdravotníckych zariadeniach.

Pre chorých alebo zdravotne oslabených žiakov s mentálnym postihnutím sa zriaďuje špeciálna základná škola pri nemocnici, špeciálna základná škola pri detskej liečebni, špeciálna základná škola pri detskej kúpeľnej liečebni, špeciálna základná škola pri detskej ozdravovni, prípadne pri iných zdravotníckych zariadeniach.

Pre deti s poruchami správania sa pri reedukačnom detskom domove a pri diagnostickom centre zriaďuje základná škola, pri reedukačnom domove pre mládež stredné odborné učilište a učilište.

Pre deti s poruchami správania s mentálnym postihnutím sa pri reedukačnom detskom domove a pri diagnostickom centre zriaďuje špeciálna základná škola pre žiakov s mentálnym postihnutím, pri reedukačnom domove pre mládež odborné učilište.

Pre deti s poruchami správania sa pri liečebno-výchovných sanatóriách zriaďuje základná škola, špeciálna základná škola pre žiakov s mentálnym postihnutím, stredné odborné učilište, učilište a odborné učilište.

Špeciálne základné školy okrem špeciálnych základných škôl pre žiakov s mentálnym postihnutím a špeciálnych základných škôl pre žiakov s autizmom sa označujú názvom základná škola, za ktorým sa uvedie jej typ.

Špeciálne základné školy pre žiakov s mentálnym postihnutím sa označujú názvom špeciálna základná škola, špeciálne základné školy pre žiakov s autizmom sa označujú názvom špeciálna základná škola pre žiakov s autizmom.

Názov špeciálnej školy, ktorej súčasťou je internát, obsahuje na konci názvu slovo internátna.

1.6. Osobitosti organizácie v špeciálnych školách

Špeciálne školy sa zriaďujú pre najmenej desať žiakov a zrušujú sa, ak klesne počet žiakov pod osem. V odôvodnených prípadoch možno školu ponechať v prevádzke aj pri nižšom počte žiakov. Triedu špeciálnej školy možno zriadiť pre najmenej štyroch žiakov.

Vzdelávanie žiakov v špeciálnej základnej škole pre žiakov s mentálnym postihnutím sa uskutočňuje diferencovane podľa stupňa postihnutia žiakov v troch vzdelávacích variantoch:

- žiaci s ľahkým mentálnym postihnutím sa vzdelávajú podľa učebných plánov a učebných osnov vzdelávacieho variantu A.

- žiaci so stredným mentálnym postihnutím sa vzdelávajú podľa učebných plánov a učebných osnov vzdelávacieho variantu B.

- žiaci, ktorých nemožno vzdelávať podľa vzdelávacieho variantu A alebo B, sa vzdelávajú podľa individuálnych vzdelávacích programov – vzdelávací variant C.

Vnútna diferencácia špeciálnej základnej školy pre žiakov s mentálnym postihnutím sa na vysvedčení vyznačí tak, že sa uvedie písmeno vzdelávacieho variantu, podľa ktorého bol žiak vzdelávaný.

Dĺžka vzdelávania v jednotlivých špeciálnych školách je rôzna, podrobnosti upravuje vyhláška o špeciálnych školách. Upravuje aj, ktoré školy majú, resp. môžu mať prípravny

ročník a ďalšie podrobnosti, ako napríklad počty žiakov v triedach a skupinách, osobitosti hodnotenia a klasifikácie žiakov, prijímanie žiakov do špeciálnych škôl.

Pri výchove a vzdelávaní žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami môže pôsobiť aj asistent učiteľa. Asistent učiteľa je pedagogický zamestnanec, ktorý vykonáva výchovno-vzdelávací proces v školách a v predškolských zariadeniach a podieľa sa na utváraní podmienok nevyhnutných na prekonávanie najmä jazykových, zdravotných a sociálnych bariér dieťaťa pri zabezpečovaní výchovno-vzdelávacieho procesu.

Asistenta učiteľa je možné ustanoviť v takých triedach školy, ktoré navštevuje dieťa alebo žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, pri výchove a vzdelávaní ktorého vzhľadom na jeho stupeň a mieru postihnutia bez prítomnosti asistenta učiteľa nie je možné garantovať bezpečnosť a ochranu zdravia tohto žiaka, prípadne ostatných žiakov triedy a taktiež prekonávanie bariér, pre žiaka neprekonateľných z dôvodu jeho zdravotného postihnutia.

Zavedenie profesie asistent učiteľa pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami nie je viazané na počet detí alebo žiakov s postihnutím, ale na závažnosť postihnutia.

O súhlas na zavedenie profesie asistent učiteľa požiada riaditeľ školy svojho zriaďovateľa.

1.7. Oslobodenie žiaka od povinnosti dochádzať do školy

Žiakovi, ktorý pre svoj zdravotný stav nemôže dochádzať do školy, zabezpečí orgán štátnej správy v školstve takú formu vzdelávania, ktorá mu umožní dosiahnuť rovnaké vzdelanie ako pri školskej dochádzke.

Žiakovi, ktorý je oslobodený od povinnosti dochádzať do školy a jeho zdravotný stav mu neumožňuje vzdelávanie, sa toto vzdelávanie neposkytuje až do pominutia dôvodov. Na tento účel sa vždy vyžaduje stanovisko odborného lekára pre deti a dorast.

Oslobodenie od povinnej školskej dochádzky platná legislatíva neumožňuje.